

GUSTAF HELLSTRÖM- SÄLLSKAPET

Medlemsblad nr 1 : 2003
Årgång 3

Medlemsbladet nr 1:2003

Det här medlemsbladet tar, liksom årsmötets föredrag, fasta på Gustaf Hellströms författarskap som skildrar tiden före, under och efter Första världskriget. Vi presenterar ett kort avsnitt ur romanen *Den gången*, som kom ut först år 1944 men som skildrar huvudpersonen Stellan Petreus tankar och iakttagelser från hans utsiktspunkt i en liten stad några mil utanför Paris under tiden från krigets början och fram till slutet, då vi får följa Petreus på väg till New York.

Omdömena om Gustaf Hellströms journalistiska insatser har skiftat genom åren. Sverker Oredsson ger en sammanfattning med utgångspunkt i en nyutgiven presshistoria.

Vid årsmötet den 28 april fördjupar Sverker Oredsson våra kunskaper om Hellström och hans författarskap med anknytning till första världskriget. Hans föredrag har fått titeln "Gustaf Hellström, USA och Versaillesfreden".

Medlemsavgift

Med detta medlemsblad följer ett inbetalningskort för 2003 års medlemsavgift.

Årsavgiften är 100 kronor för enskild medlem, 150 kronor för familj och 1000 kronor för juridisk person. Engångsavgift för ständigt medlemskap är 2000 kronor (gäller ej juridisk person). Sällskapet har postgiro nr 14 61 65-6 och bankgiro nr 5584-8147.

Kallelse till årsmöte

Medlemmarna i Gustaf Hellström-sällskapet och övriga intresserade kallas till årsmöte.

Tid Måndagen den 28 april kl 18.00
Plats Stadsbiblioteket, Gustaf Hellström-rummet
Föreningsgatan 4, Kristianstad

Program

Stadgeenliga förhandlingar

Föredrag

Professor Sverker Oredsson: Gustaf Hellström, USA och Versaillesfreden.

Eftersits

Styrelsen inbjuder alla att delta i en gemensam måltid efter årsmötets slut. Ingen förhandsbokning. Var och en betalar för sig.

Valberedningens förslag till ny styrelse

Ordförande	Sverker Oredsson, professor
Kassör	Anna Soutine, adjunkt
Ordinarie ledamöter	Eva Ström, författare
	Lennart Leopold, universitetslektor
	Ingemar Ottosson, universitetslektor
	Göran Ågren, informationschef

Stellan Petreus, Frankrike och första världskriget

Ur Gustaf Hellströms roman *Den gången*

I den stora romansviten om Stellan Petreus handlar den sjätte och näst sista delen om Frankrike och första världskriget. Petreus, som är svensk utlands-korrespondent, bor vid tiden för krigets utbrott i en liten förstad till Paris, och det är härifrån han skildrar vad som händer. Boken är dock ingen vanlig krigsroman utan Petreus står vid sidan om händelserna och iakttar vad som sker. Han förmedlar sina tankar om hur kriget påverkar honom själv och människorna runt omkring.

Den gången är, liksom de övriga delarna i Petreussviten, delvis självbiografisk. Gustaf Hellström var själv korrespondent för Dagens Nyheter. Efter ett par år i London kom han till Paris år 1911 och stannade där till år 1918, då han fortsatte till New York.

Petreus hade hoppats att av officerarnas utseende och beteende denna kväll kunna gissa sig till vad som skulle hända de närmaste tolv timmarna. Han fick inte tillfälle att tala med någon av dem. Han önskade det inte heller, i känslan av att situationen inte lämpade sig för ett närmande från hans sida. Han var utlänning. Det kunde tänkas att hans försök till konversation skulle uppfattas som ett utslag av illa dold nyfikenhet. Han kunde inte upptäcka någon synbar förändring hos dem. De drack kaffe vid två bord mittemot det, där Hagstedt och han satt. När de reste sig och gick vid vanlig tid, nickade de åt honom och sade god natt. Hagstedt och han kom överens om att ingenting kunde hända under nattens lopp. Så mycket tycktes självklart, att meddelandet om tyskarnas mobilisering verkligen varit en anka eller i varje fall förhastat.

Kvällen hade inte fört med sig någon svalka. Sedan solen gått ned, strömmade hettan ur gatstenarna och husväggarna som ur en bakugn. Han klädde av sig, blev sittande i pyjamas vid det öppna fönstret och stirrade ut i den dödsstillan natten, på det tomma lilla torget nedanför, de månskensvita husen och den smäckra katedralspiran som stod kolsvart mot den ljusa rötmånadshimlen med den förgyllda kyrktuppen som en bisarrt utformad aftonstjärna.

Efter de sista dagarnas tilltagande spänning, Paris fruktansvärda hetta och buller, människornas ängslan och tidningskolportörernas hesa skrik kände han nu ett sällsamt lugn svepa sig kring honom, mjukt, nästan svalkande. En natts frist... Några fattiga timmar, under vilka ingenting kunde hända...

Det var en egendomlig tillvaro som människorna plötsligt kastats in i. *En hel natt!* Ännu för en vecka sedan kunde man sitta och göra upp planer månader i förväg – den naturligaste och självklaraste sak i en värld, där de förändringar, som är liktydiga med liv, i det stora hela inte sprängde stabilitetens ram eller klippte av kontinuitetens tråd. Och nu hade man plötsligen blivit tacksam för några timmar! Andra sidan dem låg ovissheten, kanske katastrofen, ett

stormaktskrig, den väldigaste sammandrabbning som ägt rum sedan den förste Napoleons era, då en hel kontinent lagts i ruiner. Han kunde inte fatta det. Innerst inne trodde han inte på det. Så dåraktiga kunde människor inte vara. Det var otänkbart. Om ett år skulle han sitta här i fönstret och minnas de här dagarna, som man erinrar sig en mardröm. Det hade sett hotande ut åtskilliga gånger förut under de senaste åren – ända sedan österrikare år 1908 hade annekterat Bosnien och Herzegovina, hade knappast ett år gått utan en storpolitisk kris. Men i sista stund hade faran avvärjts eller begränsats till det oroliga hörnet nere i Balkan. Man hade inte vågat sig på ett stormaktskrig. Man hade ryggt tillbaka för ansvaret och risken.

Här ute i tystnaden, i den stilla staden, borta från Paris hetsande rykten, här ute, där man kunde tänka något så när klart, kände han sig alltmåra övertygad om att det inte skulle bli allvar av denna gången heller. Nu som förr var det sabelskrammel och bluff. När det närmade sig avgörandet, blev kinderna bleka av eftertanke till och med på brushanarna. Man fick inte underskatta statsöverhuvudenas och militärens intelligens. Ett krig betalade sig inte längre, inte ens för segrarna. Det hade med övertygande visshet bevisats av en rad skribenter med Norman Angell i spetsen. Vad skulle till exempel Tyskland vinna på ett krig, som det inte kunde få på fredlig väg? Det hade redan gått förbi England i den industriella världskonkurrensen. Det åtnjöt samma fördelar i de brittiska kolonierna och dominions som England själv, utan att betala en penny för dem. Hamnar och varumarknader stod till deras förfogande utan extra kostnader. Dem fick England ensam kännas vid. Man behövde inte vara clairvoyant för att se, hur Tyskland inom tio år skulle komma att lämna England bakom sig.

Nej, det blev inte krig.

Till detta hade under de senaste decennierna kommit ytterligare en faktor, som man inte behövde räkna med på Bismarcks tid – den internationella arbetarrörelsen. Även om man var tillräckligt vanvettig för att våga ta risken av ett krig, var man så säker på att få de organiserade arbetarmassorna med sig? I England skulle det inte gå att få arbetarna att gå med på ett anfallskrig – inte efter boerkriget. Inte i Frankrike heller. Mordet på Jaurès var ett tydligt tecken på hur rädda chauvinisterna var för arbetarnas fredsvilja. Och i Tyskland var arbetarpartiet fastare organiserat än i något annat land. Vad kunde de tyska arbetarna vinna av ett krig? Ingenting av vad de önskade. Det var väl knappast troligt att en militärkast skulle bli medgörligare efter en seger än före den? Det var inte på den vägen den sociala revolutionen och det socialdemokratiska programmet skulle förverkligas. Snarare då genom ett nederlag – som i Frankrike 70 och 71. Men var det troligt att millioner tyska arbetare skulle bevilja krigskrediten och slå ihjäl sina franska och engelska bröder för att deras eget land skulle bli besekrat?

Nej, det blev inte krig. Ett stormaktskrig skulle inte bara vara ett brott mot civilisationen utan också en dumhet av sådana proportioner, att tanken vägrade att fatta den, liksom den vägrade att fatta oändligheten och evigheten.

Nej, det blev inte krig.

Men i samma ögonblick han kom till denna slutsats, steg det upp inom honom en egendomlig känsla, som han till en början inte kunde precisera – någonting som liknade en missräkning, en besvikelse, en förnimmelse av att han gått miste om någonting, liksom när man i barndomen inte fått en julklapp som man önskat sig. Man hade fått andra, mycket bättre, nyttigare och kanske till och med roligare. Men man hade inte fått *just den*. Och för en stund greps han av saknad.

Det var också ett barndomsminne, som nu vaknade inom honom. Han kunde inte erinra sig hur gammal han varit. Men han hade varit tillräckligt gammal för att något så när förstå vad kriget betydde. En dag hade hans far kommit hem och sagt, att hans batteri antagligen skulle kommenderas till Gotland för att försvara Sverige mot ryssarna. Och fadern hade tillagt, att det alltså en gång skulle bli allvar av och att han skulle slippa gå omkring och bara *leka* ett helt långt liv. Stellan hade blivit överförtjust. Han hade skrutit för sina kamrater: ”Pappa ska ut i krig! Ett riktigt krig!” Att leka krig var det roligaste han visste, och han förstod hur mycket roligare det måste vara för en stor karl att få leka krig på allvar. När hans far några dagar senare – kanske var det en vecka eller en månad – på Stellas fråga, när kriget skulle börja, svarade att det tydligen inte blev något av utan bara var ett skrämnskott – det ordet mindes Stellan särskilt – blev han mycket ledsen. Mycket mera ledsen än fadern.

(Sid 52–57)

När kriget ändå bryter ut fortsätter Petreus att rapportera från sin utsiktspunkt, den lilla staden utanför Paris. När vi i det följande avsnittet möter honom har han fått en möjlighet att se kriget på nära håll tillsammans med en grupp ”frontturister”.

Det gick till sist runt i ens hjärna inför mötet med alla dessa trängkolonner: parisbussar med matvaror, ammunitionsvagnar, hölass, foderforor, som kom marken att skälva. Alla hade de ett mål. Det kunde betyda många människoliv, om en kolonn klickade. Och ibland klickade det. Det kunde till och med hända, att hela denna gigantiska organisation, som ständigt måste vara delvis improviserad, på en eller annan punkt bröt samman. Vilket spelrum för tillfälligheterna och oturen! Det föreföll fantastiskt, att det hela kunde gå i lås, när man med egna ögon bevittnade, vilken roll slumpen spelade.

— — —

Bilarna hade vikit av från stora landsvägen in på en skogsväg. Då och då mötte de en officer till häst i trav eller galopp, följd av en ordonnans. Efter en tio

minuter hade de hunnit fram till foten av en hundra meter hög kulle. De steg ur och klättrade uppför den branta, slingrande stigen. Där uppe väntade dem en officer, som förde dem genom ungskog och buskvegetation till kullens nordligaste punkt. En soldat kom fram ur en jordkula. Han hade en roman i handen. Inne i hyddan stod en telefonapparat på ett träbord. Nedanför kullen låg bördiga åkerfält, vattnade av två floder, och runtomkring fälten skogbevuxna höjder, förtonande i solrök och vårgrönt.

- En underbar utsikt, sade någon.
- Frankrikes milda luft, sade en annan.
- Ja, svarade översten, som tagit emot dem uppe på kullen, ett vackert landskap. Tyvärr ska det om några dar bli ett slagfält.

De stirrade åter framför sig, bortöver. De satte kikaren för ögonen och lät den sakta glida över varje meter av landskapet, utan att kunna upptäcka annat än vårgröna åkrar och ängar, två makligt flytande floder och skogklädda höjder i gyllene sol och blått dis.

Översten sade:

- Mina herrar, är det ingenting som slår er i denna utsikt? Tillåt mig då att fästa er uppmärksamhet på en egendomlighet. Sätt kikaren för ögonen än en gång och försök att upptäcka ett enda levande väsen – utom kråkorna. Ni ser inte en enda människa, inte en enda häst eller ko, inte ens en hund.

Han hade rätt: landskapet var övergivet, dött. Lika dött som ett stillebensmotiv. Inte en enda levande varelse. Han tillade:

- Här ligger ungefär tvåhundrausen man mittemot varandra.

Med den kortklippta pekfingersnageln på kartan beskrev han positionerna:

- Här till vänster ligger några av våra batterier. Här nere våra skyttegravar. Där borta tyskarnas, och bakom dem deras artilleri. Byn ni ser där borta är för tillfället tysk. Det är vår mening att den om några dar åter ska bli fransk. Våra batterier börjar i kväll vid skymningen.

Den gamle silverhårige, rödkindade amerikanske senatorm och tidningsmatadoren, som var med på resan, sade:

- Well, I never – – –

Plötsligt avbröt han sig själv och blev tyst. Han stod en lång stund och betraktade landskapet. Det var som om översten sagt: Om några dagar ska det bli en jättekyrkogård av allt det här.

Det var kanske den kyrkogården, den gamle generalen suttit och planerat i den lilla kontorsbyggnaden de senaste veckorna.

– – –

Tre av bilarna hade lämnats kvar med order att möta om halvannan timme på en annan plats. Frontturisterna stuvade in sig i de två största. Ordern till chauffören lydde: Inga hornsignaler, sakta fart, tvåhundra meters mellanrum mellan bilarna.

Några minuter senare hade man kommit in på en ny, öde väg. Här och där på åkrarna stack små träkors upp över en knappt skönjbar jordhög och med en fransk soldatmössa, en tysk pickelhuva eller en kyrassiärhjälm hängande snett på korset. Överallt hål i jorden, somliga med en meters genomskärning, andra djupa som sandtag. Här och där några meters skyttegravar, som inte plöjts upp under bombardemanget. Uppe på en backe resterna av ett slott, taget, förlorat och taget igen – uppfläkta murar, infallna, brända takstolar, bortslitna gavlar och torn, som hotade att vilket ögonblick som helst falla som en genomhuggen fura.

De kom till en stad och steg ur. Översten, som mött dem, gav order om att ej gå mitt på gatan och att hålla ett par meters avstånd mellan varandra. Staden låg delvis i ruiner. I källarna till de hus, som ännu stod kvar, låg några plutoner landsstormssoldater inkvarterade för att sköta vakthållningen. Utom dessa en fyra, fem civila, som envist bitit sig fast vid ruinerna av vad de en gång ägt. På en trappa till ett ännu oskadat hus en gammal gubbe som skrålade en soldatsång. Han blev galen, när striderna gick fram här. Handen skakar, när han för den till mössan i militär honnör. Munnen är förvriden till ett brett, belåtet leende.

Andra sidan staden en kulle, som nyligen varit ett slagfält. Åttio procent av träden stod med avskjutna kronor, som låg vräkta bredvid stammen som om en orkan gått fram. Gullvivor och liljekonvaljer började slå ut bland allt det som ett slag lämnar efter sig: tyska fältgråa vapenrockar, franska uniformskappor, skjortor, byxor, infanterikängor, tyska stövlar, pickelhuvor, soldatmössor, splittrade gevärskolvar, sönderskjutna kulsprutor. Och så träkors, träkors, träkors. . . En trast sjöng i ett oskadat träd. En gök gol ett stycke längre bort. Och svaret kom från en annan, ännu längre bort, som ett eko.

– Det här var bara en liten lokal affär, sade översten.

— — —

Bilarna stannade bakom en häck. Frontturisterna tågade fram i gåsmarsch med några meters mellanrum. En stund vandrade de genom ett orört landskap till en liten stad med upprivna gator, ruiner och enstaka, oskadade hus. Kanonerna började dåna – de tyska sjuttiosjuornas dova buller. Ett fem minuters bombardemang, och sedan åter tyst. En fem minuters paus och en ny kanonad, som en intensifierad salut på en kunglig födelsedag. Pauserna mellan bombardemangen fylldes ut av trast och gök. Vad var meningen med denna tio minuters snabbskjutning? Och vad menade man med det sista enstaka skottet, som kom långt efter de andra, som om kanonservisen försovit sig. Men kanske resultatet av detta, som av en nyck avlossade skott, var några avskjutna armar, ben eller huvuden i skyttegravarna till vänster om dem, där granaterna tycktes explodera. Eller det hade kanske ingen verkan alls. Eller kanske det sista skottet, som kom långt efter de andra, sände i

döden en man, som hittills gått oskadd genom gevärseld, kulspruteregner och bajonettattacker. Kanske hade han, just då granaten exploderade och ändade hans liv, suttit bakom tredje linjens skyttegravar och tvättat fyra dagars lera från sin skjorta. Och så, med ens, befriades han från allt besvär med den. Kanske fanns det inte mera kvar av honom än att det kunde samlas upp i en lumpsamlares säck – resterna av en människa med otur.

Ungefär så tänkte Petreus, medan de från den lilla sönderskjutna staden arbetade sig upp till en batteriposition på höjden till en skogsväg, som slingrade sig fram likt botten på en uttorkad bergsbäck. När de kommit upp till observationsplatsen, tänkte och kände han någonting helt annat. Sensationerna vid fronten är inte långvariga. De kommer slag i slag, likt de levande bilderna på den vita duken eller också krossande varandra likt två kolliderande tåg. Under loppet av de femton minuter som förflutit, sedan det sista skottet exploderat, hade han hunnit genomgå en hel del olika sensationer. Han hade beundrat den bukett gullvivor, översten stuckit i knapphålet på sin uniformsrock. Överstens knölpåk hade kommit honom att tänka på grottmänniskornas strider och vapen. En stund senare upplevde han under några minuter den fysiska rädslan, så som han inte upplevt den sedan en natt i Manchester många år tidigare. Nu, liksom då, var det ingenting som hände. De hade kommit upp på höjden och följde dess norra, brant sluttande kant. Till höger, nedanför höjden, kunde de mellan trädstammar och buskar se en slätt av ett par kilometers längd och en kilometers bredd och på andra sidan om den en klunga hus, som tydligen utgjorde en större bondgård. På ett ställe, innan de skulle passera en öppen plats, stannade artilleriöversten och sade: När vi passerar här ber jag er inte tala högt. Vidare måste ni huka er djupt ner och springa förbi, med ett par minuters mellanrum. Det finns vaksamma ögon på andra sidan, som spejar varje sekund just på den här punkten, för att upptäcka om någonting rör sig här. Under fyra dagar har de beskjutit den här skogen, varje morgon och kväll. De har inte lyckats komma åt våra batterier. Sedan i går har de hållit sig tysta. Det är möjligt att vi lyckats tysta deras. Det är också möjligt, att de flyttat batteriet och att det var det vi hörde för en stund sen, ett stycke längre åt nordväst. Men vi vet inte. Vi får väl reda på det så småningom. Han hukade sig ner och sprang de femton, tjugo meterna. När turen kommit till Petreus, hade han hunnit bli rädd. Han kastade i förbifarten en blick ner på denna slätt, där inte ett levande väsen syntes. Det var detta, att ingenting syntes, att allt föreföll så vårlantligt fredligt, som ökade rädslan. Han fortsatte att omedvetet gå nedhukad en lång stund, sedan han återigen kommit i skydd av buskvegetationen, Han tände en cigarrett för att visa sig obesvärad. Men han måste vända sig bort för att inte låta de andra se, hur hans hand skakade.

(Sid 200–206)

Gustaf Hellström i ny presshistoria

De senaste åren har varit rikt givande för pressens historia. Flera försök har tidigare gjorts att teckna dess utveckling från början till nutid, men det har slutat i ofullbordade arbeten. Nu däremot har det stora verket kommit, i fyra delar och på cirka 1 500 sidor. Historiken är av utomordentlig betydelse för historia, litteraturhistoria, idéhistoria och kulturhistoria. Personerna bakom verket är många, men främst skall nämnas de båda huvudredaktörerna Karl Erik Gustafsson och Per Rydén, den sistnämnde känd och uppskattad föreläsare i Gustaf Hellström-sällskapet. Med berättigad stolthet säger redaktörerna i inledningen till fjärde bandet som kom ut förra året, att verket nu ”helt enligt arbetsplan, budget och tidtabell förts till slut”.

Det är naturligt att se på vad som skrives om Gustaf Hellström och hans genre. Till bilden hör att ”utlandet” länge inte var en del av tidningen som hade ett högt anseende. Johannes Wickman, betydelsefull informationsförmedlare och opinionsbildare, menade att vid 1900-talets början var utrikespolitisk journalistik inte något att ägna sig åt för den som ville framåt i yrket. Så som skedde på *Sydsvenska Dagbladet* var vanligt. Man kompilerade utländska tidningar, främst *Frankfurter Zeitung* och *Berliner Tageblatt* och någon gång *Le Temps* i Paris. Och på *Dagens Nyheter* tyckte han sig finna att ”utlandet” var ”ett slags avstjälpningsplats – – dit man skyfflade medarbetare, som inte ansågs önskvärda eller användbara på någon annan avdelning”.

På detta område, liksom på många andra, innebar första världskriget en vändpunkt. Den nya värderingen av utlandsnyheter märktes redan vid krigsutbrottet i augusti 1914. Tidningarnas förstasidor dominerades nu av utrikes- och krigsnyheter, och de blev tidningarnas paradsidor. Och så nämns det summariskt att Gustaf Hellström (1882–1953) 1907 for för *Dagens Nyheter* räkning till London – ”han förflyttades 1911 till Paris och 1918 till USA”.

Även en volym om *Dagens Nyheter* historia har kommit ut med underrubriken *Tidningen och makten 1864–2000*. Författaren är historikern, statsvetaren och tidningsforskaren Stig Hadenius. Där finns en ruta med rubriken ”Gustaf Hellström – förste utlandskorren”, och jag citerar:

”Inför nyåret 1911 presenterade *Dagens Nyheter* vad man kallade sina 'utländska korrespondenter'. Tidningen uppgav att den hade fasta korrespondenter i Paris, London, Berlin och Köpenhamn och 'journalistiska ombud' i Ryssland och Italien. Namnen på medarbetarna var imponerande; där fanns bland andra författarna Hjalmar Söderberg, Gustaf Hellström, Henning Berger och Martin Andersen-Nexö (24/12 1910).

Beteckningen utlandskorrespondent hade en annan betydelse 1910 än den har idag. De som kallades korrespondenter hade mycket lite med nyhetsbevakning att göra. De var 'brevskrivare' och som regel tillfälliga sådana. Hjalmar Söderbergs rapporter från Köpenhamn var liksom Andersen-Nexös mycket få.

Den ende som hade en mera regelbunden kontakt med tidningen var Gustaf Hellström (1882-1953).

Hellström var – enligt Dagens Nyheters artikel – 'den svenska pressens utan gensägelse främsta utrikeskorrespondent'. Han hade varit i London sedan 1905 och skulle nu flytta till Paris. 'Med hans korrespondenser från London i minnet kan man vara övertygad om att Frankrikes intressanta huvudstad kommer att skildras av honom mera mångsidigt och litterärt livfullt än den någonsin varit skildrad förut i någon svensk tidning.'

I delvis självbiografiska romaner har Hellström skildrat livet som världsreporter. Men Anton Karlgren konstaterar senare att Gustaf Hellström egentligen aldrig var journalist utan författare. Hans brev i olika ämnen var välformulerade men dök upp med månadslånga uppehåll. 'Något förstasidesmaterial var breven inte; jag kan inte minnas att något enda av dem placerades eller var värt att placeras på första sidan.'

Det är ganska märkligt att denna gamla värdering vidareförs av Hadenius. Redan när Karlgrens bedömning kom ut i bokform, framförde Hellström i en insändare i *Dagens Nyheter* att det mellan honom och *Dagens Nyheter* aldrig existerade någon annan överenskommelse än att han skulle sända artiklar om vad han själv fann intressant. Det hade aldrig väckts förslag om någon annan form av medarbetarskap, annat än att han vid krigsutbrottet 1914 skulle skicka några telegram om stämningen i Paris.

Jolo, som i *BLM* 1954 skrivit om Hellström och vars artikel publicerades i Gustaf Hellström-sällskapets medlemsblad år 2002, fortsätter polemiken mot Karlgren å Hellströms vägnar: "Svaret kan föras mycket längre. Under de första åren hände det flera gånger – antagligen mest genom den nyckfullhet som då bestämde vad som hamnade på första sidan – att artiklar av Hellström var placerade där. Att hans Parisbrev – till exempel reportagen från fronten – inte sattes på första sidan kan lugnt sägas ha varit ett misstag av redaktionsledningen. Å andra sidan kan den inte klandras, för det var under kriget inte alls kutym att ge utlandsreportage av den karaktären en sådan placering. Där stod – förutom inlandsnyheter om ransoneringar, handelsförhandlingar och sådant – mest korta byråtelegram om kriget. Det var lättare för den torraste högkvarterstolkommuniké att komma in på första sidan än för det livfullaste frontreportage. Dessutom ska det stå något värdefullt inne i tidningen också. Gustaf Hellströms medarbetarskap i Dagens Nyheter hör – var det än råkade brytas in om nätterna – till det största i den svenska journalistiken."

Det är anledning att lyfta fram denna sista mening i Jolos artikel. Här ligger en viktig grund till Gustaf Hellström-sällskapets existensberättigande.

Sverker Oredsson